

Суніця в запитаннях і відповідях



Доброго здоров'я всім читачам "Сільськогосподарського вісника"!

З повагою, та низьким укліном звертаю до вас, любі мої дописувачі. Після виходу моєї статті у четвертому номері "СВ" за 2008 рік, під назвою "Ищем, перевіряємо, порівнюємо..." на нас налетів справжній шквал листів, дзвінків, багато хто приїздив з інших міст, області. В перший день, по обіді, коли син приніс мені телефон (працюючі на садибі я ніколи його із собою не носила), щоб відповісти на дзвінок - жіночка з Києва раділа, що до вибору сортів суніць для їхньої місцевості. Після розмови я перебувала в паничому настрої, радла таму, що моя публікація привернула увагу, і люди також цікавляться тим, чим ми живемо. Та коли після розмови на екрані телефону висвітлювалося 95 неприйнятних дзвінків, я просто не повірила своїм очам. "Це якась помилка!" - подумала я. Та одразу пролунав дзвінок, потім ще і ще - вони остаточно розвіяли мої сумніви. Я стала посеред городу з сапачкою в одній руці, з телефоном в іншій - робітник вже з мене був нікудишній. І це був тільки початок.

Ми раділи кожному дзвінку. Вони лунали з усієї України, один був навіть із Молдови (рідні потягом передавали нашу газету). Дуже багато було дзвінків із Західної України та з Поділля: Івано-Франківська, Тернопільська, Вінницька та інші області. Було приємно слухати нашу, таку мелодійну, щирі українську мову. Живучи на Сумщині я ніколи не чула такої мови, скажу відверто я була вражена, як люди вільно володіють українською мовою, як вона гарно звучала з їхніх вуст. А мені було соромно, що я не вмію, не знаю й не намагаюся знати. Моя мама росіянка, тато жє багато років проживав в Росії і через те в нашій родині переважала російська мова. Дуже добре, що ви друкуєте статті російською та українською мовами. Хоч мама вже прожила в Україні більше 40 років, однак на російській їй набагато легше і читати, і розмовляти. Вважаю, у нас в Україні чимало таких родин. Вибачте, я трохи відволікаюсь, хотілося лише подякувати за щирі українську мову, якою до мене зверталися.

Хвиля дзвінків із Західної України змінювалася дзвінками із центральної, східних областей та Криму. Здавалося, ніби я мандрую по всій Україні - від малесенького селища до великих міст, різних областей. Поки відповідала на один дзвінок, на екрані телефону висвітлювалося "в режимі очікування" 5, 9, 13... навіть апарат не встигав фіксувати вхідні дзвінки. На дзвінок відповідала вже урдов з чоловіком: один обідав, другий говорив. Телефон не змовкав ані на хвилину, постійно розражалася,

почав звинувачувати нас, що ми не відповідаємо, бо він вже дзвонить не перший день... Та коли я йому відповіла ледь чутиим голосом, з його боку, спочатку була тиша, а потім він сказав: "Та що ж ви зробили на всю Україну..."

До дзвінків приєдналися листи. Листоноша кожного дня приносила їх пачками. Дуже багато було листів із проханням вислати каталог, але на той час готового, добре складеного каталогу з моїх сортів суніць не було, бракувало й часу на його укладання. Тільки тепер я змогла, нарешті, його підготувати. **Листи були різні: з невдоволеною адресою - без вулиці, без індексу. Але, як з'ясувалося пізніше, навіть рекомендовані листи не всі до нас**



Найранішій врожай

доходили. Дуже багато в листах було запитань стосовно вирощування, підживлення, догляду. Я їх відкадала, щоб відповісти потім. Та кількість таких листів постійно зростала, й було зрозуміло; що я фізично не зможу всім відповісти. Тому прошу вибачення у всіх, хто не дочекався від мене відповіді, хто не додзвонився навести, влітку, восени. То були не наші прихми, а катастрофічний брак часу. Про відпочинок всією сім'єю ми тільки мріяли. Діти нас бачили вдома лише ввечері. Скажу відверто, зовсім не очікувала такої кількості листів та дзвінків, тому не була готова до цього. Але я дуже рада цьому спілкуванню і щиро дякую нашій улюбленій газеті за той місточок який з'єднав сотні сіл і містечок. Я навіть не уявляла, скільки маю однодумців, як нас поєднує любов до землі, до рослин.

Наш народ унікальний своєю працьовитістю, особливо зворушували дзвінки від літніх людей, від людей, обмежених фізичною силою. Таким людям ми повинні дякувати й низьенько поклонитися за їхній приклад. Особливо зворушували такі звернення: "Вишліть у цьому році саджанці, бо до весни можливо не доживу, а як посади, то матиму надію, буду чекати врожаю...". Більшість нашого народу живе любов'ю до землі, до рослин. Саджають нові рослини,

сподіваються. Усе це додає їм натхнення й сили жити далі.

Ще раз хочу подякувати за листи, дзвінки та добрі поради всім вам, мої любі дописувачі. Особливо вибачаюся - хто не дочекався від мене відповіді. На всі запитання, які повторювалися у листах, спробую відповісти, наскільки вистачить мого досвіду. Всього знати неможливо: кожного року ми з чоловіком бачимо свої помилки, виправляємо, а наступного року складуться інші обставини і знову бачимо помилки.

Коли найкраще садити?

Почнемо зі строків посадки: коли найкраще? Остаточної, конкретної відповіді немає. Все залежить від ваших намірів. Якщо, це декілька кущиків, які вам привезли, або сорт, який давно шукали і нарешті знайшли - то садити на протязі всього року аж до морозів. Головне - створити сприятливі умови. Якщо є цвітоси або ятки - видалити, особливо при підвищенні температури, знайти місце в півзатінку, або затінку - це буде тимчасово. Обов'язково сад подивити протягом тижня, кілька разів на день (при посадці влітку). Навіть за високої температури приживеться розсада, яка щойно з грядки, але коли розсада після транспортування або пересадки - ймовірність 100-відсоткового виживання корінців доволі мала.

Переваги посадки нового сорту навести в тому, що ви бачите всі живі корінці і при низьких температурах (рано навести) вони не в'януть і добре акоріюються, але очікувати одразу гарних яток не варто: по-перше, в рік посадки мало які сорти дають гарний врожай, по-друге, щоб не відбирати сили у рослини для приросту гарної розсади треба видалити цвітоси, як тільки вони з'являються.

Багато садівників віддають перевагу саме літній посадці. Але з нашої практики виходить - тільки одного року "літній" грядка добре прижилася. Літо тоді було прохолодне, з рясними дощами. За останні роки ми переконалися, що навіть коли кілька днів йдуть дощі, і в цей період садити грядки, а після температура підвищується до 40°C, то як не намагаєшся поливати і притиняти, все одно рослини дуже боляче те переносять. Тому я не радима б висаджувати велику кількість рослин влітку. Коли вже вирішили садити свою розсаду, то різьте обережно з грудкою землі, щоб коріння менш травмувалося. Головна перевага літньої посадки полягає в тому, що в цей час закладаються бруньки наступного врожаю. Якщо розсада добре прижилася і розвинулася - наступного року буде з урожаем.

Ми із власного досвіду ділиши висновку, що осіння посадка є найкраща, особливо, якщо це стосується великих насаджень, бажано зі своєї розсади. Осінню посадку починаємо, коли спадає спека, температура не вище 20 градусів і садимо аж до морозів. При дуже пізній посадках, як і влітку, розсаду беремо з грудкою землі. Переваги осінньої посадки в тому, що рослини не хворіють і стовбурово приймаються. Врожайні бруньки, закладені ще літом, віддають нам своїми ятками.

Яка земля краща?

Багато запитань було щодо зон і землі, де краще ростиме суніця.

Щодо зон, то з нашої практики я стверджувати не можу, так як ми живемо на одному місці. А от із відгуків наших читачів може сказати, що наша улюблена суніця росте по всій Україні. Тільки в залежності від клімату сорти з різним періодом дозрівання показують себе по різному. Наприклад, в Криму перевагу надають раннім і середнім сортам, а от пізні вже можуть не витримати високих температур.

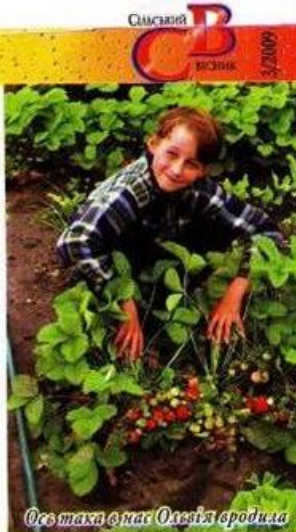
Поділюся власними спостереженнями стосовно земель. Наша ділянка складається з різних різновидів ґрунтів: супісок-пісок, чорнозем, істучний ґрунт - глина, яку завезли на бimoto, а ми вже прикладаємо всі зусилля щоб зробити пухку, родючу землю. Взагалі, суніця росте на різних ґрунтах, але добрі врожаї суттєво залежать від сорту і догляду. Приведу кілька прикладів. Придбавши сорт **Лорд**, посадили на легку піщану землю, яка була завдяки волозі (близько ґрунтового води), місцина була у напівтін, сонце попадало тільки тоді, коли сходили. Не кожен сорт може витримати нестачу сонця і постійне зволоження. Проте куці були здорові, високі, ягоди дивували своїми великими розмірами. Цей сорт дає багато вусів, і ми пересадили його в інше місце. Ще навести помітили, що кущики впововину менші, а коли дждалися ягд я була шокована - вони були вчетверо дрібніші. Земля була тут дуже важка - постійно підсихала, іноді репалась, хоч в посуху поливали. Але на цій ділянці, на такій саме землі чудово росли і плодоси такі сорти: **Маршал, Машенька, Елкат, Чорний принц, Присвята, Луна, Елкатта**. Деякі сорти росли навіть на глинистій землі і ягоди були чудові. Сорт **Хулі-Гранде**, перенесений раніше з піщаної землі, не знизив врожайності, навіть менше став хворіти та ще більше завойовував нашу прихильність. А Лордови зовсім не сподобалися такі умови, і ми змушені були пересадити його на попереднє місце.

Минулим літом я дуже здивувалася, коли побачила **Чорного принца** з моєї розсади. Кущикам було вже 3-4 роки, вусів вони не давали, але їхній розмір був в 3-4 рази менший за мої куці того ж віку. Велику роль тут зіграла земля - це був суцільний пісок, міжряддя не замульчовані, земля постійно пересихала. Але господарі угодою були задоволені, а я - ні, тому що не побачила тих велетнів-кущів, які ростуть у нас. А от на Харківщині, у родичів, наш Принц мене порадував: гарні куці, ягоди здорові - і їх цілє мор. Тут він також ріс на піску, але той був добре замульчований. Господарі були в захваті й від ягоди, й від чистої грядки: бур'яну зовсім не було. На нашому городі цей сорт я випробувала на різній землі і скрізь він давав щедри врожаї.

А взагалі, сунічка полюбає легкі, зволожені ґрунти. Якщо земля дуже важка, додаємо при посадці під коріння піску (так ми робимо на глині). Не треба додавати багато навозу, куці будуть високі, але ягоди від цього не побиляються.

Садимо, щоб розвести

На запитання стосовно посадки, відстані між кущами також однозначно відповіді не можна. Це залежить від площі, на якій ви хаяїняєте, від кінцевої мети (розвести, не постійно, новий сорт, чи одразу засадити ним велику плантацію) і, звичайно, від самого сорту. Можливо, хтось скаже що це дуже запутано і складно, але ні, все дуже просто, і



Остаточний Олексія родила

рослини самі вам підказуватимуть, як їм краще ведеться. Головне, йдть до них із гарним настроєм і любов'ю, вони це дуже відчувають.

Якщо ви придбали новий сорт і у вас немає часу його посадити, а земля обсіпалась і корінці підсихають, не біда - зробить стимуляцію: корінці обріжте зашишаючи 3-5 см, коли вже є цвітоси - видаліть, великі листочки обов'язково обріжте, зашишає два малесенькі та середній. Після пересадки ми видаляли всі листочки, зашишаючи саму серединку. Приготуйте розчин кореневищу (5г на 5 літрів води) занурте корінці і зашишає рослини на кілька годин, якщо вони після пересадки - цей термін слід подовжити від 10 до 24 годин. При посадці у лунки додаємо перетний пісок (якщо земля дуже тверда), ретельно змішуємо з землею і поливаємо водою. У цю грядочку висаджуємо корінці, роблячи малесенькі луночки. Потім добре поливаємо, садкуючи, щоб корінці не оголилися і злегка присипаємо сухою землею. Найголовніше, не засипати почку, вона повинна перебувати над землею. Відстань між рослинами має бути досить великою, щоб влітку могли розміщатися вуса. Коли у вас обмаль землі, скористайтесь міжряддями часнику. На момент розростання розсади ви його вже зберете, і місця буде достатньо. Треба тільки пильнувати й рівномірно розташовувати вусики. Чим більше буде простору, тим сильніший зростатиме молодяк. Після того, як сформувался перший і другий кущик на вусику, відщепіть його, припиняючи ріст далі, тоді молоді кущики швидко акоріюються. Коли вони добре укоренилися, сформуються гарні кущики - відсаджуйте їх від маточника на постійне місце. З маточника підуть ще вуса... Якщо ви без ушкоджен пересадити молодяк, то восени він встигне дати додаткові саджанці. Коли добре попрацюєте, з любов'ю і щирістю до рослин, то зможете закласти гарну грядку. Уже наступного року вас порадують врожаєм 50-100 кущиків суніць - приблизно двадцятьро більше, ніж мали спочатку. Дуже велике значення матиме те, що розсада буде не купленою, а з вашої землі, вирощена вашими турботливими руками. Тож на поширене запитання - "Скільки ж треба розсади на розведення?" - тепер ви самі зможете відповісти. Це 5-10шт., якщо вже кортити скоріше - 50шт. Все залежить від ваших статків і бажання. Коли плануєте засаджувати велику площу, то маєте бути впевнені в можливостях сорту - як він почуватиметься на вашій землі, у вашому кліматі.

Якою має бути грядка?

Тепер - як садити угоду на грядці. Питання - "На яку відстань?" - здеться

Дача для літніх людей

простим, але від висновку залежить врожайність, стійкість до хвороб, та для вас самих - зручність в обробці. Спочатку хочу звернути вашу увагу - сорти, які за своїми характеристиками (висота і ширина куща, розмір листка) дуже різняться, бажано і висаджувати по-різному. Наприклад, сорт **Маршал** листки має дуже великі, широкі, сильно облистнені кущі. Якщо його посадити густо, ягода може зм'якшати, в дощову погоду швидко вразиться гниллю, а при збиранні ягід доведеться доволі копирساتися в листі. Ще треба додати, що цей сорт дає багато вусів. Тому його, а також такі сорти як **Машенька, Гарігетта, Ветра, Чамора-Турус** і деякі інші не треба загущувати. Міжряддя робіть 50-60 см, відстань між кущиками в рядку - 25-30 см. Можливо в перший рік, навесні, вам здасться посадка рідкою, але вже влітку вона почне дуже швидко заплітатися вусами. Найкраще, звичайно, видаляти вуса - кущі стануть більш компактними і здоровішими, збільшиться врожайність. Зі своєї практики можу сказати, як не старієш їх видаляти, тільки відволікаєш, а вони вже заплітаються. Якщо у вас так стаєся - не засмувайтесь, все можна виправити. В міжрядді обов'язково вибирайте всі корінці, в рядку залишайте гарнірки кущики, між ними що посадити, допускаючи відхилення вліворуч або праворуч на 5 см. Не допускайте загущення, між кущиками має бути не менше 10-15 см. В наступні роки притримуйтеся цих рядків і розмірів. Старі кущі (трирічні для цих сортів) видаляйте, ви їх розпізнаєте за розміром, вони піднімаються вгору, знизу товстішають, робляться схожими на пеньочки. Молоді рослини

в 3-4 рази, не було жодного молодого пагона. Це мене здивувало, та не засмувало, бо на нашій практиці були випадки (сорт **Брайтон**), коли я паскала три роки кущики, а вони старіли, ягоди дрібнішали. Я вже втрачала надії отримати молодячок. Та на четвертий рік з'явилися кілька молодих саджанців, і тоді з них я швидко розмножила цей гарний сорт. Так і цього разу я заплясує терпінням, хоч було видно, що кущі не старішали, врожайність щороку збільшувалася, ягоди своїми розмірами дивували, та й достигали вони, коли всі сорти вже відпадоносили. Із куплених 10 кущиків після пересадки вижило тільки 4, та ось біда - вони за чотири роки не дали зовсім молодячка, хоча почували себе добре. Кущі - як чотири вельні, стояли на краю грядки. Один кущ навіть заважав ходити, то ми й вирішили його розсадити. Коли викопали, були дуже здивовані: цей велетенський скелад був з великої кількості невеличких кущиків, які дуже легко видалялися. Тоді й стало зрозуміло, що це і є один із тих "безвусих" сортів. Ці сорти розмножуються ділянним кущем, молодячки ж зовсім не дають, а якщо вбувають вусики, то тільки з одним або двома кущиками - це виняткові випадки за особливо сприятливих погодних умов.

Чи потрібне мульчування?

Дуже багато запитань щодо мульчування: "Чим, коли, та взагалі що це таке?" Іноді мульчування падають з підлушунням. Мульчування - це засипання поверхні землі будь-яким органічним силупним матеріалом. Найкраще - шпильками (голками) із сосни, також можна скористатися лушкою з насіння, тирсою (бажано перепрившою), а якщо свіжа - додайте обов'язково амачну саптру, щоб із рослини не витягувалася у тирсу азот. Раніше більше використовували соломку, та зараз я б не радилася, на теперішніх полях багато бур'яну, він добре зберігається в соломі і швидко проростає на ваших грядках у наступні роки. Насіння ж деяких бур'янів зберігає схожість на протяжні десятиліття.

Мульчування потрібне: щоб зберегти вологу, щоб не перегрівалися коріння, щоб не ріс бур'яні і були чистенькі ягоди. Особливо мульчування потрібне на тих сортах суніць, які довго ростуть на одному місці. Під час великої спеки мульча рятувала наші рослини від пересихання. Навесні, або на початку літа, тільки після того як добре підживите і пропасаєте грядки, видаляючи все непотрібне, гарно підлуште землю, можете заспати міжряддя мульчею товщиною 3-5 см.

Ось такі наші спостереження й висновки щодо вирощування, але хочу підкреслити, що кожен на практиці, на своїй ділянці робить так, як зручніше йому. І якщо ви запозичите щось із нашої практики і воно вам допоможе, ми будемо раді цьому. Сподіваюсь в наступних номерах розповісти докладніше про підживлення й обробку рослин від весни до осені.

Бажано всім силам, здоров'я й задоволення від праці на землі. Ніяка криза нас не злякає, якщо в нас працюють руки й голова.

З повагою, Ольга Мовенко, м. Тростянець, Сумська обл., 8-096 952-56-18 Фото автора

ростимуть поруч із старими, згодом замінюватимуть їх, тому вам не прийдеться засаджувати нові грядки. Найголовніше - тримати відстань і підживлювати землю.

Є сорти середньооблиственні - такі як **Хумі-Гранде, Присаята, Елсаята, Пелас, Олівія, Біг-Бой, Хоней**... Ці сорти садити гущіше міжряддя 40-50 см, в рядку 20 см. Слабо облиственні сорти - **Веденсі-7, Луна, Полка, Салффонія, Зена-Зенана, Русанова**... Такі сорти можна садити і стрічкою: в рядку відстань між кущами 10 см, міжряддя - 40 см. Є сорти, кущі яких не дуже розростаються в ширину, їх можна садити по 2-3 стрічки поруч, на відстані 15-20 см. Наприклад, сорти **Елсаят, Фламінго** ми висаджували по 3 кущики в одну лунку, відстань між лунками становила 20 см. Врожайність із паощі збільшувалася, але догляд також має бути пильнішим.

До окремих сортів, враховуючи їхні подальші можливості, потрібен індивідуальний підхід. Дуже багато було запитань щодо посадки сорту **Чорний принц**. Бажано його садити ширше, ніж інші сорти: міжряддя 70 см, між кущами 30 см. В кущів, по можливості, видаляти вуса, обов'язково між рядками вибирати молодячок, який може з'являтися перші три роки. Шомісяця, з весни до осені кущики, які наберуть силу, швидко розростаються в ширину і їм постійно потрібен простір і світло. Коли ж він буде загущений, занедбаний, то ані кулеподібних кущів, ані гарних врожаїв ви не побачите.

Чи існує "безвуса" суніця?

Дуже часто задають питання: чи є "безвуса" суніця? До недавнього часу я вважала, що є, але ніколи не



Восени діти люблять Селесо

Якщо тобі за 60 і ти зібрав цілий букет захворювань - таких, як радикуліт, остеохондроз, боля в

ФОТОКОНКУРС



Моя донька Затарікс хотіла повторити досвід батьків і вирости в саду велику суніцю. Але це було неможливо в нашому кліматі. Але вона не здається і планує спробувати вирости велику суніцю в теплиці.

притисніть металічними прутками або целогу - ось вам і теплиця для огірків. А ось для помідорів потрібна справжня теплиця, яку краще замовити з дерева. Тоді легко буде закріплювати півку теплицером.

Коли надумаете садити дерева - обов'язково запросіть вників. Пояснить, що відтепер у кожного з них є власне деревце. Можливо, згодом саме вони доглядатимуть ваш сад. Полюблять землю, знатимуть, що та як росте. Адаже сучасні діти зростають на асфальті та крім комп'ютера й мультфільмів більшої радості не знають.

ФОТОКОНКУРС



Літні діти люблять садити в саду велику суніцю. Але це було неможливо в нашому кліматі. Але вона не здається і планує спробувати вирости велику суніцю в теплиці.

ше дві грядки залиште для квітів. Одну я називаю "лікарською", а інша - це власне квіти. Садити квіти краще багаторічні, бо вони потребують меншого догляду, не треба викопувати, зберігатися зимку. Хоча, якщо стан здоров'я дозволяє і є підвал, то можете ризикнути. Засадіть свою грядку півоніями,

часні діти зростають на асфальті та крім комп'ютера й мультфільмів більшої радості не знають. Ше дві грядки залиште для квітів. Одну я називаю "лікарською", а інша - це власне квіти. Садити квіти краще багаторічні, бо вони потребують меншого догляду, не треба викопувати, зберігатися зимку. Хоча, якщо стан здоров'я дозволяє і є підвал, то можете ризикнути. Засадіть свою грядку півоніями,

ПОРАДИ ГОРОДНИКОВІ

Сад и пластиковая бутылка

1. Самое распространенное применение пластиковых бутылок для мини-парников: посадка огурцов, а сверху колпачок из половинки бутылки - вот вам и урожай на две недели раньше! Черенкование под такими колпачками тоже успешно.

2. Берем прямую часть бутылки и разрезаем на пластины, а эти пластины или шивьем, или просто с небольшим заходом укладываем в канавку. Вот вам и пленка для ограничения разрастания малины, золотарника, пырея и прочих агрессивных растений с подземными побегами.

3. Применение для обрамлений дорожек. По краю грядки розо канавку и в нее стено размещаем

закривте бутылки так, чтобы 10-15 см было вверху. Бутылки ставлю влітнуву другу к другу горышком вниз. Засыпаю и уплотнюю - получается заборчик или бордюор,



Мини-теплиця

кому як нравиться називувати. Дорожку усталаю картоном, газетами, рубероидом і т.д., а сверху засыпаю сновосими іглоками із асса. Вот вам и отличные декоративные дорожки, и не страшна любая грязь. Ходить - одно удовольствие!

Цей препарат покращує пам'ять, мозковий кровообіг. Посадіть кущ артишоку - це з нього готують софита. 20г листя чи суцвіт на склянку кип'ятку (живити до їди) очистити вашу печінку, а якщо сюди додати 20г безсмертника піщаного (він у нас не росте), то ви забудете про боля в правому підребер'ї. Якщо ви хворієте гіпертонією, посадіть кущ пустирника, м'яги лимонної, скористайтеся бадиллям кропу, коренем петрушки. Від аритмії в роботі серця допоможуть квіти та плоди гаду...

При високому тиску, болях в серці працювати на ділянці слід не більше однієї години на день. Вранці прийміть ліки від тиску, візьміть із собою одну таблетку предукталу MR (його можна пити два місяці поспіль вранці та ввечері, особливо навесні та восени), валідол і сміливо рушайте до своєї любові дачі. Головне, ви диhaете свіжим повітрям, рухаєтеся й маєте позитивні емоції. Спостерігаєте, як дякуючи вашим старанням зацвітають квіти під снігом (крокус), пробуджується сад, квіти буюок, а потім і тюльпани, півоні. Запросіть своїх однодумців, які люблять землю, своїх рідних і спільно влаштуйте свято квітів (приміром, коли цвітуть тюльпани), організуйте пікнік, шаашаки й обов'язково даруйте квіти.

Ви неодмінно отримаєте друге диhaння, радість, любов, а всі хвороби відступлять!

Явдіа Іванівна Гринишин, м. Івано-Франківськ

Від редакції. Свій город можна розпланувати, зробивши вузькі грядки шириною 50-60 см з бордюрами 90-100 см. Обов'язково мають бути "хордони" грядок з будь-якого матеріалу. Доріжки можна засипати газонною травою, а оскільки грядки ви вже не топтатимете, то не треба їх і перекопувати - розпукуйте поверхню (5-6 см) шир ґрунту, і цього буде достатньо. Не обтяжуйте для вас догляд, простір та якнайкраще освітлення й розташування рослин принесуть вам не тільки задоволення, а й надзвичайно високі врожаї (широкі доріжки не є ознакою того, що "земля пустує"). У літню пору вузькі грядочки легко мульчувати нерезом із компостної лми, будь-якими органічними рештками, скошеною травою тощо. Це суттєво зменшить кількість поливів, а якщо вам вдасться прохастити по вузькій грядці іланці для крапельного поливу (коштує він зараз зовсім недорого), то знімете з себе одну із найважчих літніх робіт.

4. Это моё изобретение. Закончилось у меня проволока для подвязывания, а то, что подвязывать, не закончилось. Села я, подумала, и взяла всё ту же пластиковую бутылку, да и распустила её спиралью сверху и до самого низа на длинную ленточку шириной от 1,5 до 3 мм (как получилось).

А получилась ленточка больше 10 метров длиной, очень прочная и выжета прекрасно. Натянула её между колышками и сю же подвязала ежевику. Очень удобно оказалось. Затем расплывшиеся кустики очистков и пионов связала. А потом решила, что нужно написать в свою любимую газету, может, кому-то и пригодится...

Нина Николаевна Малдревская, п. Комсомольский, Харьковская обл.